

ПРОБЛЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Слюта А. М., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри географії Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, голова Чернігівської обласної організації Національного молодіжного центру «Екологічні ініціативи»

СТАН проблеми поводження з відходами в Україні несе загрозу для подальшого розвитку країни. Без вирішення даної проблеми не можливо забезпечити її сталий розвиток та право людини на здорове і плідне життя в гармонії з природою.

Серед населення сільської місцевості дедалі більше поширюється використання у побуті люмінесцентних та інших енергозберігаючих ламп. Такі лампи є значно економнішими за звичайні лампи розжарювання і дозволяють заощаджувати кошти на оплаті за використану електричну енергію. В той же час, енергозберігаючі лампи є небезпечними, адже містять у своєму складі пари ртуті в кількості, що становить реальну загрозу для навколишнього середовища та здоров'я людини. Відповідно, відпрацювавши свій термін, такі лампи як відходи потребують особливого поводження.

Базовим законодавчим актом, що визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також з відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України є Закон України «Про відходи». Згідно зі ст.1 цього Закону, відходами є будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. Відпрацьовані енергозберігаючі лампи, що використовувалися в процесі життя і діяльності людини в житлових та нежитлових приміщеннях, є небезпечними відходами, які є складовою

побутових відходів та визначаються чинним законодавством як небезпечні відходи у складі побутових відходів.

Спостерігається низький рівень обізнаності сільського населення стосовно шляхів утилізації небезпечних побутових відходів, але жителі хочуть мати таку інформацію. Населення практично нічого не знає про нормативно-правові акти, що стосуються поводження з небезпечними відходами, але дуже занепокоєне станом цієї проблеми. Оскільки місцевими органами самоврядування не передбачено ні збирання, ні вивезення такого роду відходів, проблема залишається відкритою. Таким чином, у зеленій зоні поблизу села Змітнів Сосницького району Чернігівської області було знайдено звалища люмінесцентних ламп у кількості більше 1000 шт, які підлягають обов'язковій утилізації та не можуть знаходитися у соціальних місцях через вміст ртуті, здатної нанести суттєву шкоду здоров'ю людей (рис. 1).

В органах місцевого самоврядування, на рівні села, немає відповідного підрозділу і навіть фахівця для контролю за поводженням з небезпечними відходами, що є причиною порушення законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про охорону навколишнього природного середовища», та «Про відходи».

Згідно зі статтею 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до виключної компетенції місцевих рад відноситься: вирішення питань у сфері поводження з небезпечними відходами відповідно до законодавства; та визначення на конкурсних засадах юридичних осіб, які здійснюють у межах певної території збирання та перевезення побутових відходів спеціально обладнаними для цього транспортними засобами.

Стаття 21 Закону України «Про відходи» також окреслює повноваження органів місцевого самоврядування у сфері поводження з відходами. Зокрема, органи місцевого самоврядування мають забезпечити:

Рис. 1. Звалища люмінесцентних ламп у Сосницькому районі

- виконання вимог законодавства про відходи;
- розроблення та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів;
- організацію збирання і видалення побутових відходів;
- затвердження місцевих і регіональних програм поводження з відходами та контроль за їх виконанням;
- вжиття заходів для стимулювання суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері поводження з відходами;
- вирішення питань щодо розміщення на своїй території об'єктів поводження з відходами;
- здійснення контролю за раціональним використанням та безпечним поводженням з відходами на своїй території;
- ліквідацію несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів;
- сприяння роз'ясненню законодавства про відходи серед населення, створення необхідних умов для стимулювання залучення населення до збирання і заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини;
- надання згоди на розміщення на території села, селища, міста місць чи об'єктів для зберігання та захоронення відходів;
- надання дозволів на будівництво або реконструкцію об'єкта поводження з відходами на відповідній території селища або міста;
- надання дозволів на експлуатацію об'єкта поводження з небезпечними відходами на відповідній території селища або міста;
- здійснення контролю за додержанням юридичними та фізичними особами вимог

у сфері поводження з виробничими та побутовими відходами відповідно до закону.

Таким чином, практично усі функції щодо регулювання відносин у сфері поводження із відходами, в тому числі з небезпечними відноситься до компетенції органів місцевого самоврядування.

З огляду на екологічну загрозу, що складається у сільській місцевості необхідністю органам місцевого самоврядування є:

- створення всеукраїнського координаційного інформаційного центру поводження з відходами;
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення та проведення інформаційно-освітньої кампанії в школах щодо шляхів зменшення негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище і здоров'я людей;
- сформувати і реалізувати програму поводження з небезпечними відходами на рівні районних і сільських рад шляхом створення відповідних організаційних, нормативно-правових, економічних та інформаційних передумов, передбачивши їхнє фінансування;
- висвітлювати проблеми безпечного поводження з відходами побутового електричного та електронного устаткування у засобах масової інформації із використанням регіональних Інтернет ресурсів щодо питань реформування та розвитку сфери поводження з небезпечними відходами.
- виготовлення та розміщення рекламних щитів, постерів, буклетів, брошюр та публікацій.

Отже, для зменшення впливу небезпечних відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини необ-

хідно вдосконалювати законодавчу базу, розробляти нові схеми проведення інформаційно-освітніх кампаній, вдосконалення відчуття сумлінності громадян нашої держави, що дасть можливість зменшити шкідливий вплив небезпечних відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини та зменшити обсяги захоронення відходів електронного та електричного устаткування, в свою чергу суттєво підвищити поінформованість мешканців сільської місцевості щодо проблеми екологічно-безпечного поводження з відходами побутової електроніки та перетворить сферу поводження з небезпечними відходами на рентабельну галузь.

Література:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. // ВВР України. – 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. – № 1264-ХП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про відходи» від 1998 р. № 36-37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Крайнов І. П. Інноваційні механізми зменшення ризику в сфері поводження з відходами виробництва і споживання / І. П. Крайнов // Екологічний вісник. – № 2. – 2007. – С. 20–22.
5. Мандзюк І. А. Питання поводження з промисловими та побутовими відходами / І. А. Мандзюк // Екотехнологии и ресурсосбережения. – 2003. – №3. – С. 41–43.

СТАН ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В М. ЖОВТІ ВОДИ

Сокол В. М., голова міського осередку Всеукраїнської екологічної ліги, вчитель біології НВК «Дивосвіт» (м. Жовті Води, Дніпропетровська обл.)

НАЙВАЖЛИВІШОЮ складовою розвитку суспільства є сприятливий екологічний стан навколишнього середовища. Екологічна ситуація в Україні, особливо у промислових регіонах, залишається вкрай складною, а навантаження на навколишнє природне середовище і здоров'я людей зростає. Не є винятком і місто Жовті Води на Дніпропетровщині – єдине в Україні, в якому, починаючи з 50-х років ХХ століття, здійснюється видобування та переробка уранової сировини – основи ядерного палива для ядерної енергетики. Специфічною ознакою є те, що радіаційно-небезпечні об'єкти розміщені в межах міста або дуже близько від нього. Населення міста вимушене проживати в зоні довгострокового впливу техногенного радіаційного забруднення. В місті виявлено 450 джерел радіаційного забруднення з активністю вище, ніж допустимі норми. Відзначається забруднення ґрунту, води і атмосферного повітря в межах санітарно-захисних зон такими радіонуклідами, як уран-238, радій-236, свинець-210, полоній-210. Істотно впливають на радіаційне забруднення і хвостосховища радіаційних відходів, зокрема хвостосховище «Щ», розміщене на відстані 1,5 км на південь від м. Жовті Води. Підвищений вміст радіонуклідів спостерігаються в

ґрунтах уздовж траси пульпопроводів, в межах санітарно-захисних зон хвостосховища «Щ». У поверхневому шарі ґрунту СЗЗ концентрація ^{238}U перевищує фонову в 2–7 разів, ^{226}Ra – у 2–9 разів, ^{210}Pb – у 2–25 разів, ^{210}Po – у 2–17 разів. В окремих зонах житлової забудови виявлений підвищений вміст радіонуклідів, приурочений до місць використання відходів видобутку урану (гірських порід, збалансованої руди) як будівельних матеріалів для фундаментів будинків, покриття вулиць, вимощень, пішохідних доріжок. Є більш 100 об'єктів, у яких концентрація дочірніх продуктів розпаду радону перевищувала 50 Бк/м³. На територіях 20 об'єктів, у тому числі в дитячих садках і школах, концентрація ДПР перевищувала 200 Бк/м³, а в окремих досягала 1000 Бк/м³. У 60 будинках приватного сектору (14% обстежених) також виявлено перевищення вмісту радону, що досягає в окремих випадках 3000 Бк/м³. Створене цими джерелами іонізуюче випромінювання є одним із факторів опромінення населення. Внаслідок цього спостерігається погіршення здоров'я населення, зокрема рівень онкологічних, серцево-судинних хвороб, хвороб дихальних шляхів значно перевищує відповідний загальноукраїнський показник.